

Sarpsborg
kommune

Foto: Signe Bergum

Planprogram for kommunedelplan klima og energi Sarpsborg kommune 2021 – 2030

Vedtatt av Formannskapet 12.09.2019

INNHold

1	INNLEDNING	3
1.1	RAMMER FOR PLANPROSESSEN	3
1.2	FORMÅL MED PLANARBEIDET	3
2	STATUS OG UTFORDRINGER	4
2.1	INTERNASJONALE RAMMER OG FØRINGER	5
2.1.1	FNs bærekraftsmål	5
2.1.2	Parisavtalen	5
2.2	NASJONALE FØRINGER	5
2.3	REGIONALE FØRINGER	6
2.4	STATUS OG MÅL FOR KLIMAAARBEIDET I SARPSBORG	7
2.4.1	Gjeldende plan	7
2.4.2	Lokal status og utfordringer for klimaplanarbeidet i Sarpsborg	7
2.4.3	Mål for klimaarbeidet i Sarpsborg	8
3	ORGANISERING OG PLANPROSESS	9
3.1	MEDVIRKNING OG ORGANISERING	9
3.2	UTREDNINGSBEHOV	10
3.3	FREMDRIFTSPLAN	11

1 Innledning

Ifølge høringsutkast til *Handlingsplan 2020 – 2023* skal kommunedelplan for klima og energi revideres med forventet sluttbehandling i 2021. Gjeldende kommunedelplan for klima og energi ble vedtatt i 2011 og gjelder frem til 2020. Denne redegjør for ambisjonsnivået og tiltak for å redusere klimagassutslipp og energiforbruk i Sarpsborg. Mange av målene og tiltakene i dagens plan er ikke lenger ambisiøse og konkrete nok. I tillegg har det kommet ny nasjonal politikk som kan ha betydning for valg av lokale klimatiltak. Tiltak som ikke er gjennomført og som fremdeles er aktuelle vil bli videreført til den nye planen.

I statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning står det at «kommunene [...] skal gjennom planlegging og øvrig myndighets- og virksomhetsutøvelse stimulere til, og bidra til reduksjon av klimagassutslipp, samt økt miljøvennlig energiomlegging. Planleggingen skal også bidra til at samfunnet forberedes på og tilpasses klimaendringene (klimatilpasning)». Her finnes det da hovedsakelig to alternative tilnærminger; egen klima- og energiplan, og/eller integrering av klima i overordnede planer, som kommuneplanen. I Sarpsborg kommune blir klima- og energiplanen etablert som en egen kommunedelplan med en statusdel og en handlingsdel.

1.1 Rammer for planprosessen

Sarpsborg kommunes arbeid med klima- og energiplan er hjemlet i plan- og bygningsloven. Arbeidet med denne planen vil følge plan- og bygningslovens krav for prosess, medvirkning og innhold.

For alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan ha vesentlig virkninger for miljø og samfunn skal det som ledd i varsling av planoppstart utarbeides et eget planprogram som grunnlag for planarbeidet, jamfør plan- og bygningsloven § 4-1 *planprogram*. Ifølge plan- og bygningsloven skal planprogrammet gjøre rede for:

- Formålet med planarbeidet
- Planprosessen med frister og deltakelse
- Opplegg for medvirkning
- Behov for utredninger

1.2 Formål med planarbeidet

Formålet med planarbeidet er å lage en ny klima- og energiplan for Sarpsborg kommune for perioden 2021 – 2030. Planarbeidet og implementering av planen skal resultere i at Sarpsborg kommune får lavere utslipp av klimagasser, redusert energibruk og en større andel av fornybar energi. Denne planen skal beskrive føringer og rammebetingelser for kommunens klimapolitikk; energiforbruk og klimagassutslipp i Sarpsborg, klimatilpasning, mål og strategier. Den skal også inneholde en handlingsdel som beskriver tiltak som skal gjennomføres.

For å sørge for at tiltakene i den nye planens handlingsdel blir rullert årlig skal det utformes et klimagassbudsjett som integreres i kommunens *handlingsplan og budsjett*. På kort sikt vil dette klimagassbudsjettet komplementere/erstatte deler av handlingsdelen i den nye planen. På lang sikt er målet at klimagassbudsjettet skal inkludere alle klima- og energitiltak i kommunen og på den

måten så godt som erstatte planens handlingsdel.

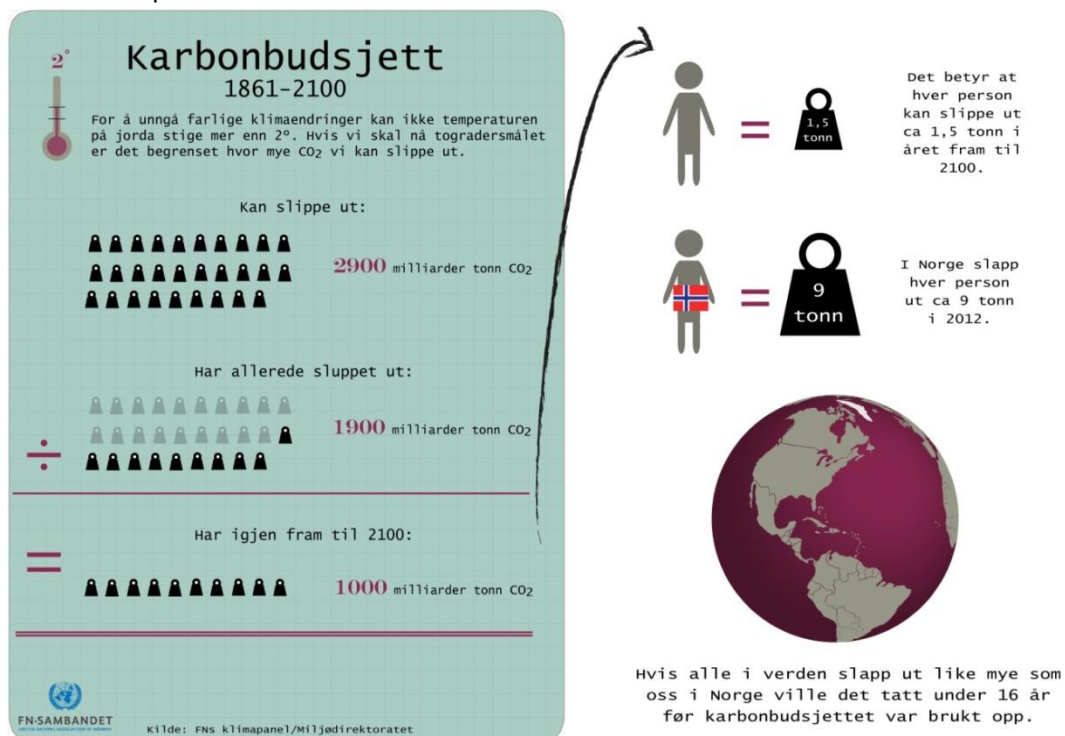
2 Status og utfordringer

Menneskeskapte klimaendringer er en av de største utfordringene verden står ovenfor i dag. Gjennom internasjonale avtaler er det fastsatt globale mål for klimagassutslipp. Disse avtalene og føringene er sentrale i både nasjonalt, regionalt og kommunalt arbeid med å redusere klimagassutslipp.

Jo varmere verden blir, jo større blir effekten av klimaendringene. Fattige mennesker blir hardest rammet, fordi de er dårligst rustet til å håndtere endringene. Dersom verden ikke lykkes i å kutte utslippene betydelig de nærmeste årene, er det svært stor risiko for at klimaendringene vil få alvorlige konsekvenser.

Ifølge FNs klimapanel vil klimaendringene føre til:

- mer ekstremvær som tørke og oversvømmelser
- dårligere tilgang til mat og vann
- økonomisk ulikhet
- konflikter og flyktninger
- skader på natur, infrastruktur og bygninger
- tap av natur- og arts mangfold på land og i havet
- helseproblemer

Figur 1: Figuren forholder seg til togradersmålet. For å begrense oppvarmingen til 1,5 grader må gjenstående utslipp og utslipp pr. person framover være enda lavere. Infografikk: FN-sambandet.

2.1 Internasjonale rammer og føringer

2.1.1 FNs bærekraftsmål

Følgende av FNs bærekraftsmål berører energi- og klimapolitikken direkte:

- Mål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk
- Mål 6: Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle
- Mål 7: Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til overkommelig pris for alle
- Mål 8: Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.
- Mål 9: Bygge solid infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon.
- Mål 11: Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige.
- Mål 12: Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre
- Mål 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.
- Mål 14: Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.
- Mål 15: Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.

2.1.2 Parisavtalen

Parisavtalen er en internasjonal avtale der alle land skal lage en nasjonal plan for hvordan de skal kutte i klimagassutslipp. Gjennom denne avtalen ble verdens land i 2015 enige om å begrense temperaturstigningen mellom år 1850 og 2100 til godt under 2 grader (togradersmålet), og forsøke å begrense temperaturstigningen til 1,5 grader. Vi har allerede passert 1 grad gjennomsnittlig global temperaturøkning. Dersom verdenssamfunnet fortsetter med dagens utslippstakt, er det bare 20 år til vi har sluppet ut den mengden CO₂ som er mulig innenfor togradersmålet, ifølge CICERO senter for klimaforskning.

I Parisavtalen er man enige om at utslippskutt skal skje «så raskt som mulig», og at verden skal bli «klimanøytral» i løpet av siste halvdel av dette århundret. Det betyr at det ikke skal slippes ut mer CO₂ enn det naturen kan ta opp. Nasjonale klimaplaner skal oppdateres hvert femte år – og helst styrkes. De første innmeldte klimaplanene er estimert å begrense oppvarmingen til 2,7-3,7 grader eller mer. Med andre ord må alle land skjerpe klimaplanene og klimatiltakene fremover.

2.2 Nasjonale føringer

1990 er oftest benyttet som referanseår i klimapolitikken. Da slapp vi ut klimagasser fra norsk fastland og sokkel tilsvarende 51,7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Fra 1990 til 2016 har norske klimagassutslipp økt med 3,3 %. Til sammenlikning hadde klimagassutslippene i EU sunket med 22,1 % fra 1990 til 2015 (kilde: SSB). Vår viktigste nasjonale føring er at vi har signert og ratifisert Parisavtalen.

Norges nye klimamål og mål fra tidligere klimaforlik er sammenstilt i Stortingsmelding 41 (2016– 2017) *Klimastrategi for 2030 – norsk omstilling i europeisk samarbeid*:

1. Norge skal fram til 2020 kutte i de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 % av Norges utslipp i 1990.
2. Norge har tatt på seg en betinget forpliktelse om minst 40 % utslippsreduksjon i 2030 sammenlignet med 1990. Målet er lovfestet i den nye klimaloven som trådte i kraft 1.1.2018. Norge og Island har sendt EU forslag til avtale om å samarbeide om å nå målene med minst 40 % utslippskutt fra 1990 til 2030. Hvis EU godtar forslaget vil Norge ta del i EUs klimaregelverk fra 2021 til 2030.
3. Norge skal være klimanøytralt i 2030. Klimanøytralt i denne sammenheng betyr at vi betaler for utslippskutt i andre land tilsvarende våre resterende utslipp, f.eks. gjennom kvotekjøp.
4. Norge har lovfestet et mål (klimaloven § 4) om å bli et lavutslippssamfunn i 2050.

I *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019 – 2030* står også klima- og energibruk sentralt. Her står

«For å hindre alvorlige klimaendringer må vi i årene som kommer forberede oss på en langsiktig omstilling til et lavutslippssamfunn. Vi må også tilpasse oss effekten av klimaendringer som allerede skjer. Dette krever at vi tar i bruk sterkere virkemidler enn vi har gjort til nå, og at vi sikrer effektiv ressursutnyttelse i areal- og samfunnsutviklingen. Samtidig blir det viktig å legge til rette for økt verdiskaping og næringsutvikling, og innovasjon og vekst i nye og grønne næringer. Regjeringen vil fremheve kommunenes og fylkeskommunenes sentrale roller som utviklingsaktør og planmyndighet i arbeidet for et sikkert, vekstkraftig og miljø- og klimavennlig samfunn.»

Også *Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning*, legger føringer for kommunene i planleggingen, og kapittel 3.1 bokstav a – i) inneholder en liste over momenter planer som omfatter klima- og energispørsmål bør omfatte. Arbeidet med klima- og energiplan vil følge disse føringene.

2.3 Regionale føringer

Arbeidet med å utarbeide en regional plan for klima og energi for Østfold 2019 – 2030 er i gang og utkast til plan er nå ute på høring. Dette utkastet inneholder delmål for energi, arealbruk, stedsutvikling og bygg, transport, næringsliv, forbruk, avfall og avløp og landbruk. Når planen blir endelig vedtatt vil den legge et viktig grunnlag for kommunens videre klimaarbeid. Da endelig plan ikke enda er vedtatt har ikke Østfold fylkeskommune egen klima- og energiplan per i dag. I gjeldende *Fylkesplan for Østfold – Østfold mot 2050* er klima og miljø et hovedtema. Denne inneholder delmål for klima og energi, og for bærekraftig forbruk og ressurseffektivitet:

Delmål: Klima og energi

I 2050 er all energibruk i Østfold fossilfri, og jordbruk og industri er ledende i å minimere annen type klimagassutslipp per produserte enhet. Østfold skal være et lavutslippssamfunn med høyeffektiv energi- og ressursbruk. For å nå målet for 2050 skal det settes delmål for 2020, 2030 og 2040. Transporten i Østfold skal være fossilfri i 2030. Målet er at dette skal gjelde all transport.

Delmål: Bærekraftig forbruk og ressurseffektivitet

Østfold skal være et foregangsfylke for gjenbruk, gjenvinning og miljøvennlig ressursutnyttelse (sirkulærøkonomi). Det skal stimuleres til økt andel miljøvennlige varer og tjenester.

2.4 Status og mål for klimaarbeidet i Sarpsborg

Ny kommunedelplan for klima og energi skal sørge for retning i samfunnsutviklingen og legge føringer på annet planarbeid, herunder temaplaner, reguleringsplaner og handlingsplaner. Klima, energi og klimatilpasning er temaer som er viktig i flere ulike sektorer i kommunen.

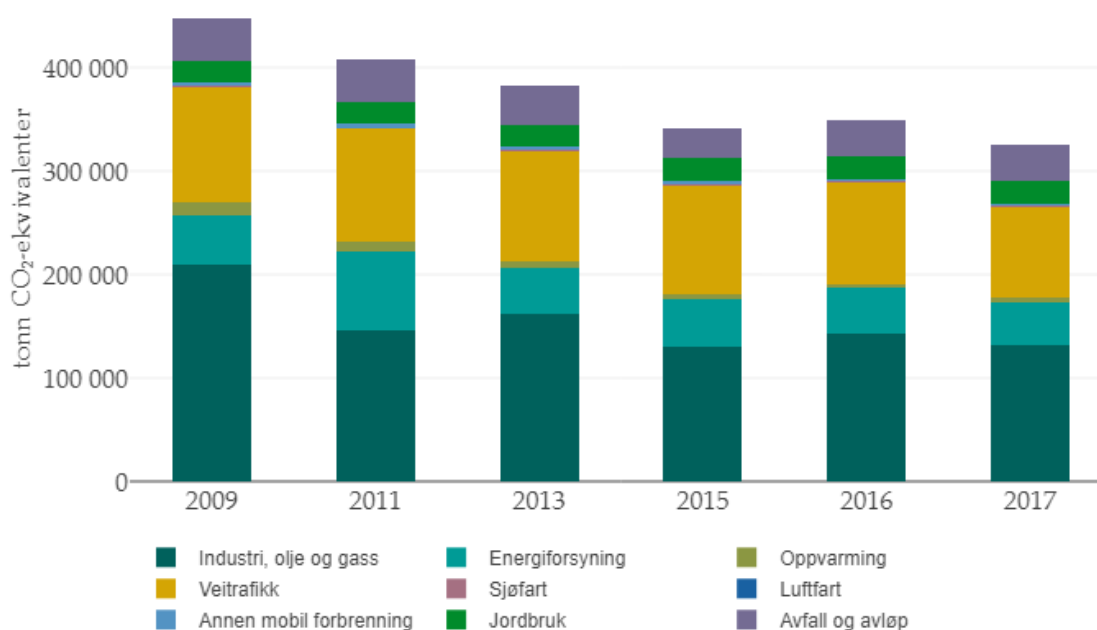
2.4.1 Gjeldende plan

Gjeldende *Kommunedelplan Klima og energi 2011 – 2020* beskriver energiforbruk og klimagassutslipp i kommunen, den beskriver mulige påvirkninger av klimaforandringer, samt mål og strategier for klima- og energiarbeidet i kommunen. Planen inneholder en fireårig handlingsdel som skulle rulleres årlig, i henhold til krav i plan- og bygningsloven. Dette har ikke blitt gjort.

2.4.2 Lokal status og utfordringer for klimaplanarbeidet i Sarpsborg

Miljødirektoratet har utarbeidet en ny klimastatistikk på kommunenivå. Statistikken er fordelt på ni ulike sektorer, og oppgir utslipp i tonn CO₂-ekvivalenter. De nyeste tallene her er fra 2017. Sektoren med høyest utslipp i 2017 er *industri, olje og gass* som står for ca. 131 000 tonn CO₂-ekvivalenter, mens den andre største sektoren er *veitrafikk* som står for ca. 88 500 tonn CO₂-ekvivalenter. *Energiforsyning* er den tredje største utslippssektoren i 2017 med et utslipp på ca. 42 000 tonn CO₂-ekvivalenter. Tallene er påvirket av at Sarpsborg er en industrikommune, i tillegg til at E6 går gjennom kommunen.

Figur 2: Oversikt over utslipp fordelt på ulike sektorer i Sarpsborg kommune. Kilde: Miljødirektoratet.

2.4.3 Mål for klimaarbeidet i Sarpsborg

I Sarpsborg kommunes *Samfunnsplan 2018 – 2030* står det:

«MILJØMESSIG må vi handle slik at vi reduserer klimagassutslipp, tilpasser oss til endret klima, utnytter arealene bedre, reiser mer kollektivt og sørger for rent vann og god luft. Vi må satse mer på sirkulær økonomi, som betyr gjenbruk, reparasjon, materialgjenvinning i et kretsløp hvor færrest mulig ressurser går tapt og hvor produktene og ressursene i dem blir høyt verdsatt.»

I kommunens samfunnsplan står videre at i Sarpsborg skal det:

- Legges til rette for flere boliger gjennom fortetting, transformasjon og utvikling av nye boligområder i bysentrum og bydelsentre
- Bygges miljøvennlig, med blågrønne kvaliteter
- Tilstrebes minst mulig støy og best mulig luft
- Stimuleres til at innbyggerne sykler, går eller reiser kollektivt til og fra jobb
- Sørges for et effektivt, hyppig, smidig og rimelig kollektivtilbud
- Bygges sammenhengende sykkelveger slik at det blir enklere og tryggere å sykle til og fra skole, jobb og fritidsaktiviteter
- Kommunale innkjøp gjennomføres på en måte som stimulerer til innovasjon og bærekraft
- Knytte kulturverdier, blågrønne kvaliteter og en urban atmosfære sammen til en helhetsopplevelse

Det eksisterer allerede flere planer og strategidokumenter som omhandler temaer knyttet til energi og klima, som arealplanen, sentrumsplanen, plan for avløp og vannmiljø, plan for ladeinfrastruktur og overvannsnorm. Målsettinger, strategier og prioriteringer må knyttes opp til og koordineres med vedtatte satsninger i kommunens styringsdokumenter. I tillegg vil flere løpende samarbeidsprosjekter og -avtaler kommunen til enhver tid er part i, som for eksempel Bypakke Nedre Glomma og byvekstavtaler, gi viktige rammer og virkemidler for klima- og energiarbeidet.

3 Organisering og planprosess

I henhold til kommunens planstrategi skal klima- og energiplan for Sarpsborg utformes som en kommunedelplan. Prosessreglene i pbl. § 11 må følges. Planprogrammet legges ut til offentlig ettersyn med en høringsfrist på minst seks uker, og det samme blir gjort med selve planen når den er klar for det. Planen skal forankres i hele organisasjonen, politisk og administrativt. Det vil legges opp til tett dialog med virksomhetene i kommunen.

Det vil bli nedsatt en prosjektgruppe for å sikre god fremdrift i utarbeidelsen av planen. For å få tilstrekkelig med fagkunnskap vil det nedsettes en referansegruppe med personer fra ulike virksomheter i kommunen, som skal bistå prosjektgruppa i arbeidet når det er behov.

3.1 Medvirkning og organisering

Det praktiske arbeidet vil bli ledet av Team miljø og landbruk med miljørådgiver som utførende. Team miljø og landbruk ligger under Virksomhet byggesak, landbruk og kart.

Samarbeidet med regionale myndigheter og med øvrige kommuner i fylket ivaretas gjennom samhandling med Klima Østfold. Arbeidsgrupper knyttet til ulike tema har innhentet kunnskap som er relevant for hele Østfold. Gruppene er i hovedsak sammensatt av administrative representanter fra fylkeskommunen, fylkesmannen og kommunene, og har utredet følgende tema:

- offentlig virksomhet – miljøledelse og tilrettelegging i samfunnet m.m.
- næringsliv – ressursforvaltning og utslipp m.m.
- sivilsamfunn/innbyggere – å leve og bo, grønn hverdag m.m.
- landbruk – ressursforvaltning og naturmangfold m.m.
- mobilitet og stedsutvikling – arealplanlegging, byutvikling, transport m.m.

Sarpsborg kommune vil benytte store deler av dette kunnskapsgrunnlaget i arbeidet med kommunedelplanen. I tillegg vil kommunen også se på klimaplaner og klimaarbeid fra andre byer og fylker og ta lærdom av disse, både når det gjelder gjennomføring av planarbeidet, mål, strategier, konkrete tiltak samt gjennomføring av klimaplanen. Kommunen vil tilpasse dette kunnskapsgrunnlaget til lokal plan, og innhente mer kunnskapsmateriale der det er nødvendig. Lokale medvirkningsprosesser skal også sikres.

I planarbeidet ser vi for oss at vi trenger medvirkning og kunnskap fra områdene eiendom, utbygging, helse og velferd, byggesak, kart, plan og samfunnsutvikling, økonomi og oppvekst for å få tilstrekkelig

grunnlag for planarbeidet.

Det er et mål å nå ut til mange ulike grupper i samfunnet gjennom medvirkningsprosessen, inkludert barn og unge. I Sarpsborg står industri for store deler av utslippene i kommunen. Det er derfor viktig å få med denne gruppen i medvirkningsprosessen. For å få med mange ulike grupper er det viktig å ha et godt samarbeid med ulike utvalg og råd i kommunen. I medvirkningen vil det være fokus på dialog og kunnskapsutveksling. Det vil bli benyttet ulike metoder for innhenting av innspill, eksempelvis åpne folkemøter, utsending av brev til berørte parter og myndigheter og det legges til rette for digitale løsninger der dette er hensiktsmessig. For barn og unge vil det blant annet legges til rette for medvirkning med en «workshop» med ungdommens bystyre i Sarpsborg, som har representanter fra barne-, ungdoms- og videregående skoler.

3.2 Utredningsbehov

- utrede om mål fra gjeldende plan er nådd
- framskrivning av klimagassutslipp og energibruk
- utrede hvilke delmål kommunen må sette seg for å bidra til å nå Parisavtalens ambisjoner
- utrede hvilke tiltak som må gjennomføres i kommunen for å nå målene
- utarbeidelse av klimagassregnskap og -budsjett
- kartlegge konsekvenser av klimaendringer og behovet for klimatilpasning, ev. ulike tiltak

Det vil sannsynligvis bli behov for flere utredninger ettersom arbeidet skrider frem.

3.3 Fremdriftsplan

Fremdriftsplanen er veiledende og kan bli justert underveis. Markeringer i grønn er prosess og markeringer i gul er vedtak.

Fremdrift – Kommunedelplan klima og energi								
Aktivitet	2019			2020				2021
	2. kvartal	3.kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal
Planprogram								
Oppstart av arbeidet								
Vedtak om offentlig ettersyn av planprogram								
Offentlig ettersyn av planprogram								
Behandling av innspill								
Politisk behandling og vedtak – planprogram								
Kunngjøring av planprogram								
Kommunedelplan klima og energi								
Kunnskapsinnhenting og medvirkning								
Underveismelding ved behov								
Vedtak om offentlig ettersyn av klimaplan								
Offentlig ettersyn av plan								
Behandling av innspill								
Vedtak av plan								
Kunngjøring av klimaplan								

